

महाराष्ट्र पूरप्रवण नागरी व शहरी क्षेत्राचे लगत
वाहणा-या अधिसूचित नदीमधील गाळ व
राडारोडा इत्यादीचे निष्कासन करण्यासाठी
तांत्रिक मार्गदर्शक तत्वे.....

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :- नदिखो-२०२२/प्रक्र.(२७४/२२)/सिंव्य (म)
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक :- १५ ऑक्टोबर, २०२४

संदर्भ : शासन निर्णय क्र.नदिगा-२०२२/प्रक्र (२९९/२०२२)/सिंव्य (म) दि.२५/०७/२०२३ व दि. २१/०९/२०२३

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र राज्यामध्ये पावसाळ्यात व बारमाही वाहणा-या प्रमुख नद्या व उपनद्या असून दरवर्षी पावसाळ्यात या नद्यांना लहान मोठ्या प्रमाणात पूर येतो. या पूरामध्ये आजू-बाजूच्या नागरी व शहरी भागामध्ये पाणी पसरून दरवर्षी आर्थिक नुकसान देखील होते. या नुकसानीचे पंचनामे करून शासनाच्या मदत व पुनर्वसन विभागामार्फत बाधितांना आर्थिक मदत देखील द्यावी लागते. यामुळे शासनाचे दरवर्षी दोन्ही प्रकारे महसूली नुकसान होते.

एकंदरीत जागतिक तापमानवाढीमुळे सर्वच ठिकाणी पर्जन्याचे प्रमाण विखुरलेल्या स्वरूपात न होता केंद्रीत स्वरूपात व कमी कालावधीत ढगफुटी सदृश पाऊस पडण्याचे प्रमाण वाढले आहे. या मोठ्या प्रमाणावर होणा-या पर्जन्यवृष्टीमुळे शहरी भागात पूरपरिस्थिती निर्माण होवून जीवित व वित्तहानी होते. याप्रमाणेच सन २००५, २००६, २०११, २०१९ व २०२२ या वर्षांमध्ये विविध शहरांमध्ये पूर परिस्थिती निर्माण झाली होती.

पावसाळ्यात पुराच्या पाण्याबरोबर आजू-बाजूच्या डोंगर भागातील भूस्खलनामुळे माती, दगड, गोटे, रेती असे अनेक पदार्थ नदीत वाहून येतात व हळूहळू नदीचे सखल भागामध्ये जमा होवून अशा ठिकाणी गाळाची बेटे तयार होतात. त्यामुळे नदीच्या वहन क्षमतेमध्ये घट होवून, पुराच्या पाण्याचा निचरा होण्यासाठी अडथळे देखील निर्माण होतात. तसेच नद्यांचे पाणलोट क्षेत्रात होणारे शहरीकरण, बांधकामे, वृक्षतोड, रस्ते व रेल्वे वाहतूक इत्यादीसाठी केलेला भराव व खोदकामे यामुळे आजू-बाजूचा गाळ पाण्यामध्ये वाहून येवून नदी पात्र अरुंद व उथळ होत असते.

सन २०१९ साली कृष्णा व भिमा खो-यात उद्भवलेल्या पूर परिस्थितीची कारणे शोधणे व भविष्यकालीन उपाययोजनाबाबतचा अहवाल तयार करणेसाठी शासन निर्णय, दि. २३ ऑगस्ट, २०१९ अन्वये श्री. वडनेरे यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करणेत आली होती. या समितीने केलेल्या एकूण १८ शिफारशी पैकी शासनाने दिनांक १२ ऑक्टोबर २०२१ च्या शासन निर्णयाद्वारे ज्या शिफारशी स्विकृत केल्या आहेत, त्यामधील शिफारस क्र.८ मध्ये नमूद नद्या व मोठे नाले रुंदीकरण करणे, खोलीकरण करणे व त्यातील गाळ काढणे, नदीला पूरसंरक्षक

बांध , नदी सरळीकरण करणे ही शिफारस अंशतः स्वीकृत केली असून याबाबत मा. मंत्रीमंडळाची मान्यता घेऊन धोरण निश्चित करण्यात आले असून त्यासंदर्भात शासन निर्णय क्र.नदिगा-२०२२/प्र.क्र.२९९/सिंव्य (म), दि.२५/०७/२०२३ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे.

या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ड “इतर शर्ती व अटी” मधील अ.क्र.१ मध्ये “नदीपात्रातील गाळ साठलेल्या भागाची लांबी, गाळाचे परिमाण व खोली निश्चित करणे, कामाचा प्रकल्प अहवाल तयार करणे, अंदाजपत्रक करणे तसेच प्रत्यक्ष काम करून गाळ निष्कासित करणे व त्याची मोजमापे नोंदविणे” या साठीची मार्गदर्शक तत्वे स्वतंत्रपणे जलसंपदा विभागामार्फत निर्गमित करण्यात येतील”, असे नमूद आहे. त्याअनुषंगाने नदीपात्रातील गाळ काढण्याच्या दृष्टीकोनातून आवश्यक तांत्रिक मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करून त्यासाठीच्या शासन निर्णयाचा मसुदा तयार करून देण्याकरिता क्षेत्रिय अधिका-यांची एक समिती शासन निर्णय क्र.नदीखो २०२२/प्रक्र(२७४/२०२२) /सिंव्य (म), दि.०४/१०/२०२२ नुसार स्थापन करण्यात आली.

या समितीने सादर केलेल्या अहवालाचा विचार करून या कामासाठीची मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय :

१. नदी पात्रातील गाळ साठलेल्या भागाची लांबी निश्चित करणे :

राज्यातील प्रमुख नद्यांच्या लांबीपैकी शहरी / नागरी वसाहतीतून प्रवाहीत होणा-या एकूण १६०८.८३ किमी लांबीमध्ये लाल व पिवळ्या पूरेषांची आखणी करण्यात आली आहे. त्याची माहिती संदर्भीय शासन निर्णयातील परिशिष्ट -१ मध्ये व जलसंपदा विभागाच्या संकेतस्थळावर दर्शविण्यात आली आहे. त्यापैकी ज्या लांबीमध्ये गाळ काढून नद्यांच्या प्रवाहामध्ये मोठ्या प्रमाणात अडथळे निर्माण झालेले आहेत. अशा भागातून प्रथम टप्प्यात गाळ काढण्याचे प्रस्तावित आहे. सदर नद्या व त्यांची लांबी सोबतच्या परिशिष्ट -१ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. सदर परिशिष्ट -१ मध्ये नमूद लांबीपैकी सर्व लांबी एकाच वेळी काढावी किंवा गाळ काढावयाची लांबी जास्त असल्यास जास्त अडथळे निर्माण झालेली लांबी पहिल्या टप्प्यात आणि उर्वरित लांबी पुढील टप्प्यात काढावी. याबाबत क्षेत्रिय अभियंत्यांनी पहाणी करावी व अहवाल मुख्य अभियंता यांना सादर करावा व त्यांनी मान्यता द्यावी.

२. गाळाचे परिमाण व खोली निश्चित करणे :

उपरोक्त प्रमाणे गाळ काढावयाची लांबी निश्चित केल्यानंतर प्रत्यक्ष सर्वेक्षणानुसार त्या भागाचे लंबछेद व काटछेद घेऊन गाळाचे परिमाण काढण्यात यावे. त्यासाठी नदीचा मूळ नैसर्गिक उतार व नदी पात्रातील महत्वाचे पूल, इतर स्थळे इ. चा विचार करून जास्तीत-जास्त संभाव्य पुराच्या पाण्याच्या वेगासाठी नदीच्या खोलीकरणाचा

उतार निश्चित करण्यात यावा. त्यास मुख्य अभियंता यांनी मान्यता द्यावी. त्यानुसार साखळी क्रमांक निहाय प्रत्येक ठिकाणची गाळाची खोली परिगणित करण्यात यावी.

३. गाळ काढण्याच्या कामाचा प्रकल्प अहवाल तयार करणे :

मुख्य अभियंता यांनी गाळ काढण्याकरीता नदीच्या उतारास मान्यता दिल्यानंतर खालील मुद्द्यांच्या आधारे प्रकल्प अहवाल तयार करण्यात यावा.

- i) गाळ काढण्याच्या कामाची आवश्यकता, मागणी इ. संदर्भ व त्याचे ठिकाण
- ii) त्या ठिकाणच्या मंजूर निळया, लाल व पिवळया पूररेषा बाबत तपशिल
- iii) त्या ठिकाणी असणारा निळया, लाल व पिवळया पूररेषेच्या अनुषंगाने येणारा संकल्पीत विसर्ग
- iv) त्या ठिकाणी आढळलेला निळया, लाल व पिवळया पूररेषेव्यतिरिक्तचा जास्तीचा विसर्ग व त्याची कारणे
- v) त्या ठिकाणचे लंबछेद व काटछेद नकाशे
- vi) मंजूर उतारानुसार येणारी गाळाची खोलीनिहाय परिगणना, गाळाचे स्वरूप (ओला / कोरडा / अंशतः ओला) व त्याचे प्रमाण(%)
- vii) गाळा टाकण्याचे ठिकाण (महसूल किंवा स्थानिक यंत्रणेद्वारा निश्चित करण्यात आल्यानुसार) व त्याचे अंतर, गाळ वाहतूकीसाठी उपलब्ध रस्ते व त्यावरील नियंत्रणे इ. बाबत माहिती
- viii) गाळाच्या एकूण परिमाणासाठी आवश्यक यंत्रसामुग्री (यांत्रिकी विभागाने प्रमाणित करावी.)
- ix) गाळ काढण्यासाठी शासकिय / NGO / खाजगी कंपनीमार्फत CSR अंतर्गत उपलब्ध होऊ शकणारी यंत्रसामुग्री
- x) सदर गाळ काढण्यासाठी लागणारा अंदाजित कालावधी

४. गाळ काढण्याच्या कामाचे अंदाजपत्रक करणे :

गाळ काढण्याच्या कामाचे अंदाजपत्रक करणेबाबत खालील कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा.

- i) महानगरपालिका / नगरपालिका / ग्रामपंचायत / जिल्हा परिषद वा इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्यक्षेत्रातील कामांची अंदाजपत्रके जलसंपदा विभागाच्या अधिका-यांनी संदर्भीय शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली गठित केलेल्या समितीच्या शिफारशीसह व संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या आयुक्त / मुख्याधिकारी / मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्या संमतीपत्रासह प्रशासकीय मान्यतेसाठीचे अंदाजपत्रक शासनास मंजूरीस्तव सादर करावे.

ii) जलसंपदा विभागाचा शासन निर्णय क्र. २०१७/(५६६/१७)/सि.व्य. (कामे) दि. ३१.०८.२०१८ प्रमाणे पुर संरक्षक कामाच्या प्रशासकीय मान्यतेसाठी कार्यपद्धती अवलंबावी, असे नमूद आहे. त्यानुसार सदर गाळ काढण्याच्या कामास प्रशासकीय मान्यतेसाठी कार्यपद्धती अवलंबावी. (SLTAC च्या पद्धतीने छाननी करून सक्षम स्तरावरून शासनास सादर करणे)

iii) क्षेत्रिय मुख्य अभियंता यांनी अंदाजपत्रकातील तरतुदी, दर, वहन अंतर, संकल्पन व इतर सर्व तांत्रिक निकष याबाबत प्रचलित शासन निर्णय / परिपत्रके व प्रचलित नियमांच्या अधीन राहून अचूक अंदाजपत्रके सादर करण्याची दक्षता घ्यावी. सदर अंदाजपत्रकांच्या तांत्रिक अचुकतेची व तांत्रिक व्यवहार्यतेची संपूर्ण जबाबदारी क्षेत्रिय मुख्य अभियंता यांची राहिल.

५. प्रत्यक्ष काम करून गाळ निष्काषित करणे व गाळाच्या कामाची मोजमापे करणे :

गाळ काढण्याच्या कामास प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर गाळ काढण्याचे काम सुरु करण्यात यावे. त्यासाठी संदर्भित शासन निर्णयात नमूद समितीस सूचित करण्यात यावे. तसेच NGO किंवा खाजगी कंपनीमार्फत CSR अंतर्गत करण्यात येणा-या कामाबाबत त्यांना अवगत करण्यात यावे. गाळ काढण्यापुर्वी व काढल्यानंतर Geo-tagged Photo काढण्यात यावेत. त्याचप्रमाणे गाळ काढण्याच्या कामावर खालीलप्रमाणे नोंदी ठेवण्यात याव्यात.

५.१ यंत्रसामग्री संदर्भातील नोंदी

गाळ काढण्याचे काम मुख्यत्वे यंत्रसामग्रीद्वारे करावे लागते. तसेच ब-याच वेळा वाहत्या पाण्यात काम करावे लागत असल्याने केलेल्या कामाची मोजमापे प्रत्यक्ष व अचूक घेणे शक्य होत नाही. यास्तव प्रत्यक्ष चाललेल्या यंत्रसामग्रीद्वारा झालेल्या कामाचे परिमाण अप्रत्यक्षरित्या काढावे लागते. त्यामुळे गाळ काढण्यासाठी कार्यरत सर्व यंत्रसामग्रीचा काम केलेल्या कालावधीचा प्रकारनिहाय तपशिल नोंदविणे आवश्यक आहे. त्यासाठी गाळ काढणाऱ्या यंत्रसामग्रीचा तपशील परिशिष्ट -२ मधील प्रपत्र -१ मध्ये नोंदविण्यात यावा. त्याद्वारे प्रत्येक यंत्रसामग्रीचा काम केलेला कालावधी व प्रति युनिट गाळाचे परिमाण यावरून काढलेल्या गाळाच्या एकूण परिमाणाची परिगणना करण्यात यावी. तसेच गाळ वाहतुकीच्या यंत्रसामग्रीचा तपशील परिशिष्ट-२ मधील प्रपत्र-२ मध्ये नोंदविण्यात यावा. त्यावरून देखील काढलेल्या गाळाच्या एकूण परिमाणाची परिगणना करण्यात यावी व दोन्ही पद्धतीने परिगणीत केलेल्या परिमाणाचा ताळा करण्यात यावा.

५.२ गाळ काढणेच्या कामाच्या परिमाणाच्या दैनंदिन नोंदी

गाळ काढलेल्या ठिकाणच्या शक्य तेवढ्या जास्त दैनंदिन नोंदी ठेवल्यास झालेल्या गाळाच्या एकूण

परिमाणाचे आकलन व अचूक परिगणना होण्यास साह्यभूत होईल. त्यासाठी सदर नोंदी परिशिष्ट-२ मधील प्रपत्र-३ मध्ये ठेवण्यात याव्यात. तसेच काढलेल्या गाळाची मोजमापे घेणे शक्य नसलेल्या ठिकाणी

उपरोक्त मुद्दा क्र.५.१ मध्ये नमूद परिशिष्ट-२ मधील प्रपत्र-१ मधील परिमाणानुसार काढलेल्या गाळाचे परिमाण ठरविण्यात यावे. काढलेला गाळ ज्या ठिकाणी टाकला जातो , त्या ढिगांची मोजमापे घेण्यात यावीत व त्याद्वारे झालेल्या कामाचे दृढीकरण करण्यात यावे.

वरील ५.१ व ५.२ मधील नोंदीच्या आधारे जलसंपदा विभागाच्या कार्यकारी अभियंता यांनी गाळाचे परिमाण निश्चित करावे. उपरोक्त काढलेल्या गाळातून निघालेल्या साहित्यातून उपयोगी व निरुपयोगी साहित्य अशी प्रतवारी करून खालीलप्रमाणे नोंदी ठेवण्यात याव्यात.

५.३ काढलेल्या गाळाच्या प्रतवारीनुसार नोंदी

विवक्षित ठिकाणी काढलेल्या गाळामधून शेतक-यांसाठी उपयोगी मातीयुक्त गाळ, वीट व्यावसायिकांसाठी उपयुक्त माती, बांधकाम व्यावसायिकांसाठी उपयुक्त वाळू मिळू शकते. त्यामुळे काढलेल्या गाळाची प्रतवारी करणे व त्याच्या नोंदी ठेवणे आवश्यक आहे. यास्तव काढलेल्या गाळाचे उपयुक्त मातीयुक्त गाळ, उपयुक्त वाळू व अन्य अनुपयुक्त साहित्य असे वेगवेगळे ढीग करण्यात यावेत. याबाबतचा तपशील परिशिष्ट-२ मधील प्रपत्र-४ मध्ये नोंदविण्यात यावा. ज्यायोगे त्या-त्या ठिकाणी उपयुक्त मातीयुक्त गाळ, उपयुक्त वाळू यांचे एकूण परिमाण विक्रीसाठी तसेच अनुपयुक्त साहित्य विल्हेवाटीसाठी किती व कोठे ठेवण्यात आले आहे, हे स्पष्ट होईल व त्याद्वारे पुढील कार्यवाही करणे सुलभ होईल.

५.४ काढलेल्या गाळाच्या विक्री / विल्हेवाटी संदर्भातील नोंदी

उपरोक्त मुद्दा क्र.५.३ मध्ये स्पष्ट झालेल्या उपयुक्त मातीयुक्त गाळ व उपयुक्त वाळू यांचा विक्रीयोग्य तपशील परिशिष्ट-२ मधील प्रपत्र-५ मध्ये ठेवण्यात यावा, ज्यायोगे सदर साहित्य कोणत्या ठिकाणी व किती परिमाणात विक्रीसाठी उपलब्ध आहे, हे कळून त्यांच्या विक्रीसाठी जाहिरात प्रसिध्द करणे शक्य होईल.

काढलेल्या गाळाची विल्हेवाट लावण्याबाबतची कार्यपध्दती निश्चित करण्यासाठीची मार्गदर्शक तत्वे स्वतंत्रपणे महसूल विभागामार्फत निर्गमित करण्यात येतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र राज्याच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्यांचा सांकेतांक क्रमांक २०२४१०१५१६२८४७१०२७ असा देण्यात आला आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात आला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(संजीव टाट्ट)

सहपत्र :- परिशिष्ट-१ व २

मुख्य अभियंता (पा.) तथा सहसचिव

प्रत :-

१. मा. राज्यपाल यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मलबार हिल, मुंबई.

२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उप मुख्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. मा. विरोधी पक्ष नेते, विधान परिषद / विधानसभा महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
७. सर्व विधान मंडळ सदस्य, विधान भवन, मुंबई.
८. सर्व अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
९. सर्व विभागीय आयुक्त.
१०. सर्व जिल्हाधिकारी.
११. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१२. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विकास महामंडळे, जलसंपदा विभाग.
१३. सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
१४. सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
१५. सर्व कार्यकारी अभियंता, जलसंपदा विभाग.
१६. सिव्ही (म.) संग्रहार्थ.

परिशिष्ट- 1

अ.क्र.	महामंडळ	जिल्हा	नदीचे नांव	Name of Rivers	प्राथम्याने खोलीकरण करण्याच्या नदीची लांबी (कि.मी.)
1		2	3	4	5
1	मकृखोविम, पुणे	अहमदनगर	सिना	Sina	2.00
2	मकृखोविम, पुणे	अहमदनगर	भिंगरनाला	Bhingarnalla	2.00
3	मकृखोविम, पुणे	अहमदनगर	खैरी	Khairi	7.00
4	मकृखोविम, पुणे	अहमदनगर	विंचारना	Vincharana	5.00
5	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	वारणा	Warna	5.00
6	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	कडवी	Kadvi	3.00
7	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	कासारी	Kasari	5.00
8	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	भोगावती	Bhogawati	5.00
9	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	पंचगंगा	Panchganga	15.00
10	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	हिरण्यशेपी	Hiranyakeshi	3.00
11	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	ताम्रपर्णी	Tamraparni	6.00
12	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	घटप्रभा	Ghatprabha	4.00
13	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	वेदगंगा	Vedganga	10.00
14	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	कृष्णा	Krishna	3.40
15	मकृखोविम, पुणे	कोल्हापूर	जांभळी	Jambhali	2.00
16	मकृखोविम, पुणे	पुणे	मुठा	Mutha	23.00
17	मकृखोविम, पुणे	पुणे	मुळा-मुठा	Mula-Mutha	61.00
18	मकृखोविम, पुणे	पुणे	मुळा	Mula	5.00
19	मकृखोविम, पुणे	पुणे	भीमा	Bhima	5.00
20	मकृखोविम, पुणे	पुणे	राम	Ram	15.00
21	मकृखोविम, पुणे	पुणे	उवाडे नाला	Urawade Nalla	13.26
22	मकृखोविम, पुणे	पुणे	सुधा	Sudha	5.00
23	मकृखोविम, पुणे	पुणे	कासारसाई नाला	Kasarsai Nalla	9.40
24	मकृखोविम, पुणे	पुणे	घोड	Ghod	10.00
25	मकृखोविम, पुणे	पुणे	कुक्डी	Kukadi	10.00
26	मकृखोविम, पुणे	पुणे	घोड (मिना)	Ghod (Mina)	10.00
27	मकृखोविम, पुणे	पुणे	कुक्डी (मांडवी)	Kukadi (Mandvi)	5.00
28	मकृखोविम, पुणे	पुणे	कुक्डी (पुष्पवती)	Kukadi (Pushpavati)	3.00
29	मकृखोविम, पुणे	सांगली	कृष्णा	Krishna	20.00
30	मकृखोविम, पुणे	सांगली	वारणा	Warna	10.00
31	मकृखोविम, पुणे	सातारा	कृष्णा	Krishna	10.00
32	मकृखोविम, पुणे	सातारा	कोयना	Koyna	10.00
33	मकृखोविम, पुणे	सातारा	कृष्णा	Krishna	5.00
34	मकृखोविम, पुणे	सोलापूर	भीमा	Bhima	25.00
35	मकृखोविम, पुणे	सोलापूर	माण	Man	5.00
36	मकृखोविम, पुणे	सोलापूर	कोरडा	Korda	5.00
37	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	पेज	Pej	5.00
38	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	शिलार	Shilar	5.00
39	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	पोशिर	Poshir	5.00
40	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	मुरबाडी	Murbadi	5.00
41	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	काळू	Kalu	10.00
42	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	कनकविरा	Kanakvira	5.00
43	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	शाई	Shai	5.00
44	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	कानवी	Kanvi	5.00
45	कोपाविम, ठाणे	ठाणे	उल्हास	Ulhas	10.00
46	कोपाविम, ठाणे	पालघर	सूर्या	Surya	48.00
47	कोपाविम, ठाणे	पालघर	वांद्री	Wandri	10.00
48	कोपाविम, ठाणे	पालघर	देहरजी	Deharji	34.00
49	कोपाविम, ठाणे	पालघर	गारगाई	Gargai	22.00
50	कोपाविम, ठाणे	पालघर	पिंजाळ	Pinjal	35.00

अ.क्र.	महामंडळ	जिल्हा	नदीचे नांव	Name of Rivers	प्राथम्याने खोलीकरण करण्याच्या नदीची लांबी (कि.मी.)
1		2	3	4	5
51	कोपाविम,ठाणे	पालघर	तानसा	Tansa	56.00
52	कोपाविम,ठाणे	पालघर	वैतरणा	Vaitarna	84.40
53	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	अर्जुना	Arjuna	5.00
54	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	जगबूडी	Jagbudi	5.00
55	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	वाशिष्ठी	Vashisthi	10.00
56	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	काजळी	Kajli	5.00
57	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	शाखी	Shastri	5.00
58	कोपाविम,ठाणे	रत्नागिरी	सोनवी	Sonvi	4.00
59	कोपाविम,ठाणे	रायगड	म्हसळा	Mhasal	22.00
60	कोपाविम,ठाणे	रायगड	सावित्री	Savitri	14.00
61	कोपाविम,ठाणे	रायगड	कुंडलिका	Kundalika	12.00
62	कोपाविम,ठाणे	रायगड	अंबा	Amba	8.00
63	कोपाविम,ठाणे	रायगड	बाळगंगा	Balganga	5.00
64	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	वाघोटन	Vaghotan	5.00
65	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	देवगड	Devgad	5.00
66	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	गड	Gad	5.00
67	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	कर्ली	Karli	5.00
68	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	आचरा	Achara	3.00
69	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	तेरेखोल	Terekhol	5.00
70	कोपाविम,ठाणे	सिंधुदुर्ग	तिलारी	Tilari	5.00
71	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	उस्मानाबाद	तेरणा	Terna	5.00
72	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	उस्मानाबाद	मांजरा	Manjara	15.00
73	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	उस्मानाबाद	बोरी	Bori	10.00
74	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	औरंगाबाद	शिवना	Shivana	5.00
75	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	औरंगाबाद	बोर	Bor	5.00
76	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	औरंगाबाद	खाम	Kham	10.00
77	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	औरंगाबाद	गोदावरी	Godavari	20.00
78	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	जालना	पाथरवाळा नदी	Patharawala River	2.16
79	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	जालना	जोगालादवी नदी	Jogaladavi River	2.15
80	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	जालना	शाहा नदी	Shaha River	2.11
81	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	जालना	रामासगाव नदी	Ramasgav River	2.10
82	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नांदेड	गोदावरी	Godavari	15.00
83	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नाशिक	कडवा नदी	Kadwa River	41.40
84	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नाशिक	पाराशा नदी	Parasha River	23.10
85	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नाशिक	कोळवण नदी	Kolvan River	20.50
86	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नाशिक	उनांदा (ओझरखेड धरण ते कडवा नदी)	Unanda (Ozer khad Dam To Kadawa River)	7.50
87	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	नाशिक	उनांदा (पूणे गोम धरण ते ओझरखेड डॅम)	Unanda (Pune goan dam to Ozer khad Dam.)	8.60
88	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	परभणी	दुधना	Dudhana	15.00
89	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	परभणी	मासोळी	Masoli	4.00
90	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	परभणी	कारपारा	Karpara	6.00
91	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	लातूर	रेणा	Rena	15.00
92	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	लातूर	मांजरा	Manjara	25.00
93	गोमपाविम,छ.संभाजीनगर	हिंगोली	कायधु नदी	Kaydhu River	45.00
94	विपाविम,नागपूर	अकोला	वाण	Wan	5.00
95	विपाविम,नागपूर	अकोला	मोर्णा	Morna	12.00
96	विपाविम,नागपूर	अकोला	विद्रुपा	Vidrupa	8.00
97	विपाविम,नागपूर	अमरावती	अंबा	Amba	10.00
98	विपाविम,नागपूर	अमरावती	बिच्छन	Vichhan	7.00
99	विपाविम,नागपूर	अमरावती	सपन	Sapan	7.00
100	विपाविम,नागपूर	अमरावती	शानूर	Shanur	5.00
101	विपाविम,नागपूर	अमरावती	चंद्रभागा	Chandrabhaga	5.00

अ.क्र.	महामंडळ	जिल्हा	नदीचे नांव	Name of Rivers	प्राथम्याने खोलीकरण करण्याच्या नदीची लांबी (कि.मी.)
1		2	3	4	5
102	विपाविम, नागपूर	अमरावती	नाल	Nal	2.00
103	विपाविम, नागपूर	अमरावती	देवाना	Devana	5.00
104	विपाविम, नागपूर	अमरावती	जिवाना	Jiwana	5.00
105	विपाविम, नागपूर	अमरावती	वर्धा	Vardha	19.70
106	विपाविम, नागपूर	अमरावती	पुर्णा	Poorna	70.00
107	विपाविम, नागपूर	गडचिरोली	पोटफोडी	Potphodi	5.00
108	विपाविम, नागपूर	गडचिरोली	साती	Sati	7.00
109	विपाविम, नागपूर	गडचिरोली	प्राणहिता	Pranhita	10.00
110	विपाविम, नागपूर	गोंदिया	वैनगंगा	Vainganga	18.00
111	विपाविम, नागपूर	गोंदिया	चुलबंद	Chulband	7.00
112	विपाविम, नागपूर	गोंदिया	गाढवी	Gadhavi	10.00
113	विपाविम, नागपूर	चंद्रपूर	पैनगंगा	Painganga	20.00
114	विपाविम, नागपूर	चंद्रपूर	वर्धा	Wardha	30.00
115	विपाविम, नागपूर	नागपूर	कनान	Kanan	5.00
116	विपाविम, नागपूर	नागपूर	वेन्ना	Venna	5.00
117	विपाविम, नागपूर	नागपूर	नंद	Nand	5.00
118	विपाविम, नागपूर	नागपूर	नाग	Nag	3.55
119	विपाविम, नागपूर	नागपूर	जाम	Jam	10.00
120	विपाविम, नागपूर	बुलढाणा	मून	Mun	20.00
121	विपाविम, नागपूर	बुलढाणा	तोरणा	Torna	10.00
122	विपाविम, नागपूर	बुलढाणा	पैनगंगा	Painganga	20.00
123	विपाविम, नागपूर	भंडारा	वैनगंगा	Vainganga	5.00
124	विपाविम, नागपूर	भंडारा	सूर	Sur	5.00
125	विपाविम, नागपूर	भंडारा	चुलबंद	Chulband	10.00
126	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	बेंबाला	Bembala	17.50
127	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	अरुणावती	Arunawati	15.00
128	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	अदान	Adan	10.00
129	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	खुनी	Khuni	7.00
130	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	गोकी	Goki	5.00
131	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	चक्रवती	Chakravati	5.00
132	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	पूस	Pus	5.00
133	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	वाघाड	Waghad	5.00
134	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	निरगुडा	Nirguda	5.00
135	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	खडकपूरणा	Khadakpurna	10.00
136	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	उतावळी	Utawali	5.00
137	विपाविम, नागपूर	यवतमाळ	सिध्दगंगा	Sidhhaganga	0.00
138	विपाविम, नागपूर	वर्धा	बोर	Bor	10.00
139	विपाविम, नागपूर	वर्धा	पंचधारा	Panchdhara	7.00
140	विपाविम, नागपूर	वर्धा	धाम	Dham	10.00
141	विपाविम, नागपूर	वर्धा	पोथारा	Pothara	5.00
142	विपाविम, नागपूर	वर्धा	कार	Kar	2.00
				Total	1608.83

परिशिष्ट २

प्रपत्र-१

गाळ काढणा-या यंत्रसामुग्रीचा तपशील

अ. क्र.	यंत्रसामुग्रीचे नांव	यंत्रसामुग्रीचा प्रकार	कंपनी	मॉडेल	दिनांक	कामाची वेळ		कालावधी तास मिनिटे	झालेले अंदाजित परिमाण (घमी)	कामाचा तपशील जागा /गाळाची स्थिती इ.	सरासरी प्रति तास झालेले परिमाण (घमी)	प्रपत्र-२ (स्तंभ-१२) मधील एकूण परिमाण (घमी)	तफावत (असल्यास) (घ.मी.) (१०-१३)	तपासणी करणार		शेरा
						पासून	पर्यंत							नांव	पदनाम	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७

प्रपत्र-२

गाळ वाहतूक करणा-या यंत्रसामुग्रीचा तपशील

अ.क्र.	यंत्रसामुग्रीचे नांव	यंत्रसामुग्रीचा प्रकार	कंपनी	मॉडेल	दिनांक	कामाची वेळ		कालावधी तास मिनिटे	क्षमता (घमी)	खेपा	एकूण परिमाण (घमी)	तपशील जागा, गाळाची स्थिती इ.	प्रपत्र-१ (स्तंभ- १०) मधील एकूण परिमाण (घमी)	तफावत (असल्यास) (घ.मी.) (१२-१४)	शेरा
						पासून	पर्यंत								
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

प्रपत्र-३
गाळ काढण्याच्या परिमाणाच्या दैनंदिन नोंदीचा तपशील

अ.क्र.	कामाचे नांव	ठिकाण	सा.क्र.		गाळ काढलेल्या ठिकाणची अंदाजित मोजमापे			परिमाण (घमी)	दृढीकरणार्थ तपशील		ढीग केलेले ठिकाण	ढीग केलेल्या ठिकाणची मोजमापे			परिमाण (घमी)	शेरा
			पासून	पर्यंत	लांबी (मीटर)	रुंदी (मीटर)	उंची (मीटर)		लावलेली यंत्रसामग्री	त्याचा कालावधी तास मिनिटे		लांबी (मीटर)	रुंदी (मीटर)	उंची (मीटर)		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७

प्रपत्र-४
काढलेल्या गाळाच्या प्रतवारीनुसार नोंदी

अ.क्र.	कामाचे नांव	ठिकाण	सा.क्र.		अंदाजित परिमाण (घमी) (प्रपत्र-३ मधील स्तंभ-९)	गाळाची प्रतवारी						उपयुक्त मातीचे प्रमाण		उपयुक्त वाळूचे प्रमाण		शेरा
			पासून	पर्यंत		कोरडा	ओला	मिश्र	फक्त माती, मुरुम युक्त	वाळू व माती मिश्रित	फक्त वाळू	टक्केवारी	परिमाण (घमी)	टक्केवारी	परिमाण (घमी)	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७

प्रपत्र-५

काढलेल्या गाळाच्या विक्री / विल्हेवाटी संदर्भातील नोंदी

अ.क्र.	कामाचे नांव	ठिकाण	सा.क्र.		काढलेल्या गाळाचे अंदाजित परिमाण (प्रपत्र-४ मधील स्तंभ ६) (घ.मी)	त्यातील मातीचे उपलब्ध परिमाण (प्रपत्र-४ मधील स्तंभ १४) (घ.मी)	त्यातील वाळूचे उपलब्ध परिमाण (प्रपत्र-४ मधील स्तंभ १६) (घ.मी)	विक्रीसाठी मागणी		शेरा
			पासून	पर्यंत				नांव	परिमाण (घमी)	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११